

PRIVOLA DJETETA NA OBRADU LIČNIH PODATAKA PREMA OPŠTOJ UREDBI O ZAŠTITI PODATAKA (EU) 2016/679

Sažetak: Autorica će u radu izložiti prava djeteta vezana za obradu ličnih podataka, s posebnim osvrtom na pravo na privolu. Ovo pitanje se ukazalo od velike važnosti, obzirom da su upravo djeca najmasovniji korisnici interneta. Na djecu se primjenjuje posebna zaštita u pogledu obrade podataka budući da su manje svjesna rizika i posljedica ali i svojih prava u vezi s obradom podataka i kao takva češće su predmet prevara i zloupotreba. Za većinu internetskih usluga potrebna je privola roditelja ili skrbnika za obradu ličnih podataka djeteta odnosno samog djeteta u ovisnosti od starosne dobi, koju svaka država članica EU utvrđuje i to između 13 i 16 godina. Pravo na privolu obrade podataka maloljetnog lica ali i mehanizmi provjere istog, su od velike važnosti kako bi se u što boljoj mjeri zaštitila prava i interesi malodobne osobe.

Ključne riječi: Opšta uredba o zaštiti podataka (EU) 2016/679, zaštita ličnih podataka, obrada ličnih podataka, pravo na privolu, malodobno lice

1. Uvod

Prema Opštoj uredbi o zaštiti podataka (EU) 2016/679 (u daljem tekstu Uredba) zaštita pojedinaca s obzirom na obradu ličnih podataka je temeljno pravo. Uredba u svojoj Uvodnoj izjavi br. 1. navodi da „(...) svako ima pravo na zaštitu svojih ličnih podataka.“ Dalje kaže, da bi zaštita pojedinaca s obzirom na obradu ličnih podataka trebala poštovati njihova temeljna prava i slobode, te da se ovom Uredbom želi doprinjeti uspostavi područja slobode, sigurnosti i pravde te gospodarske unije, gospodarskom i socijalnom napretku, jačanju i približavanju gospodarstva tržištu te dobrobiti pojedinaca.¹ Kako bi se sve prednje ostvarilo, potrebno je internet i sadržaj na njemu učiniti dostupnim svima, ali svakako ne bez određenih ograničenja, koja su uspostavljena kako bi se zaštitila ličnost i prava tih korisnika. Upravo takav primjer korisnika, koja podliježu određenim ograničenjima, su djeca. Na primjeru Francuske, djeca i omladina svakodnevno koriste internet i to njih 99% u dobi od 12 do 17 godina i to 15 sati sedmično, od čega u prosjeku potroše 2 sata dnevno na društvenim mrežama². 23% djece u dobi od 11 do 14 godina, sama kreiraju profile

1 Uredba 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktivu 95/46/EZ od 24.04. 2016., Službeni list Evropske unije L 119/1, Uvodna izjava br. 2

2 Statista, Internet usage by children and young people in France - statistics & facts, Dostupno na <https://www.statista.com/topics/7405/internet-usage-by-children-and-young-people-in-france/#dossier> Summary (pristupljeno dana 27.04.2021.)

na društvenim mrežama, bez ikakve asistencije staratelja³, a 48% djece u dobi od 10 godina svakodnevno koristi internet.

Prednje navedeni statistički podaci na primjeru Francuske, jasno govore o važnosti regulisanja zaštite djece na internetu, obzirom na njihovu veliku i svakodnevnu prisutnost u online svijetu. Djeca kao takva su posebno ranjiva kategorija, obzirom da nisu u stanju jasno procijeniti opasnost te su zbog svoje dobi i zrelosti posebna meta za manipulaciju i zloupotrebu ličnih podataka i upravo zato Uredba predviđa posebne uslove za korištenje interneta, odnosno kreiranje profila na društvenim mrežama, aplikacijama, multimedijalnim stranicama isl.

2. Određenje pojma djeteta

Kako bi se uopšte moglo razgovarati o obradi ličnih podataka djeteta i samoj njegovoj privoli na isto, potrebno je odrediti pojam djeteta. Direktiva 95/46/EZ koja je prethodila Uredbi, ne bavi se toliko problematikom djece za razliku od Uredbe koja je tomu posvetila mnogo više pažnje. Uredba u svojoj Uvodnoj izjavi br. 10 navodi „(...)razina zaštite prava i sloboda pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka trebala bi biti jednaka u svim državama članicama. U čitavoj Uniji trebalo bi osigurati postojanu i homogenu primjenu pravila za zaštitu temeljnih prava i sloboda pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka. U pogledu obrade ličnih podataka za usklađivanje s pravnom obavezom, za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri obavljanju službene ovlasti dodijeljene voditelju obrade državama članicama trebalo bi dopustiti da zadrže ili uvedu nacionalne odredbe kako bi se dodatno odredila primjena pravila iz ove Uredbe (...)“. Kao jedan od primjera, gdje države članice same određuju ili uvode odredbe, a relevantno je za ovaj rad, može se smatrati upravo i pojam djeteta, obzirom da Uredba ne pruža jasnu i određenu definiciju tog pojma. Uredba po pitanju određenja pojma djeteta u svom Članku 8. navodi „(...) obrada ličnih podataka djeteta zakonita je ako dijete ima najmanje 16 godina. Ako je dijete ispod dobne granice od 16 godina takva je obrada zakonita samo ako i u mjeri u kojoj je privolu dao ili odobrio nositelj roditeljske odgovornosti nad djetetom. Države članice mogu u te svrhe zakonom predvidjeti nižu dobnu granicu, pod uvjetom da takva niža dobna granica nije niža od 13 godina (...)“. Prema prednje navedenom, da se zaključiti da Uredba smatra da je starosna doba za dijete između 13 i 16 godina a preciznu granicu za isto ostavlja na volju samim državama članicama. Uporište u ovoj dobnoj granici, kako smatraju mnogi autori, Uredba pronalazi u Američkom zakonu COPPA iz 1998. koji navodi da zahtijeva privolu staratelja ako dijete mlađe od 13 godina želi napraviti račun ili koristiti određene mrežne usluge a budući da većina relevantnih kompanija koje pružaju takve usluge posluju diljem svijeta, najjednostavnije je bilo taj sistem primijeniti na cijeli svijet, tako da isti zahtjevi uglavnom važe i za maloljetnike izvan SAD-a. Drugi razlog za to je bio i taj, da ova dobna granica važi kao osnovno ugovorno pravilo za sve kompanije, čije sjedište se nalazi na području SAD-a a posluju u drugim državama⁴. Kao najpoznatiji primjer takve odluke je uslov za kreiranje korisničkog naloga na društvenoj mreži

³ *Ibid.*

⁴ Federal Trade Commission, COMPLYING WITH COPPA: FREQUENTLY ASKED QUESTIONS, Dostupno na <https://www.ftc.gov/tips-advice/business-center/guidance/complying-coppa-frequently-asked-questions-0> (pristupljeno dana 27.04.2021.)

Facebook, gdje je dobna granica minimalno 13 godina a svim mlađim osobama je potrebna saglasnost staratelja. Ovdje Facebook takođe izričito navodi, da u pojedinim državama ova dob može biti veća te posebno naglašava, da ukoliko se ovo pravilo prekrši, da to predstavlja direktno kršenje pravila o korištenju ove društvene mreže. Međutim Facebook kao ni jedna druga mreža nisu uspostavili sistem pouzdanog mehanizma za verifikaciju da je privola staratelja ili roditelja zaista valjana, te se tako nerijetko dešava da upravo osobe mlađe od određene starosne dobi, bez ikakvih problema otvore račun na mreži.

U ovom dijelu dalje treba napomenuti da se voditelj obrade koji pruža prekograničnu uslugu ne može uvijek pozvati samo na poštovanje prava države članice u kojoj ima poslovni nastan, nego će se možda morati pridržavati nacionalnih propisa svake države članice u kojoj nudi usluge informacijskog društva. To ovisi o činjenici je li država članica kao referentnu točku u svojem nacionalnom pravu odabrala mjesto poslovnog nastana voditelja obrade ili boravište ispitanika.⁵

3. Obrada ličnih podataka

Zaštita ličnih podataka djece uzimala se u obzir i ranije, prije stupanja na snagu Uredbe. Direktiva 95/46/EZ izričito ne spominje lične podatke djece te tako, pravila koja se primjenjuju na zaštitu ličnih podataka općenito primjenjivala su se i na zaštitu ličnih podataka djece. Međutim, treba imati na umu da su nadležna tijela komentarisala određena pitanja i izdala relevantna objašnjenja, izjave, mišljenja, strategije i smjernice. Primjerice, u junu 2003. godine Radna grupa za zaštitu podataka iz Članka 29. (u daljnjem tekstu WP29) komentarisala je FEDMA⁶-in Evropski kodeks ponašanja za upotrebu ličnih podataka u direktnom marketingu, pozivajući FEDMA-u da izradi aneks ovom Kodeksu, koji će se usredotočiti na zaštitu djece kao posebno ranjive kategorije u internetskom okruženju. Nadalje WP29 je, izdala Mišljenje br. 2/2009 o zaštiti dječjih ličnih podataka, u kojem je iznijela osnovna načela važna za zaštitu podataka koji se odnose na djecu. Uredi ili Agencije za zaštitu ličnih podataka svake pojedine države članice, takođe bi trebale ispunjavati na ovom području svoju funkciju zaštite interesa subjekata podataka i rješavanja posebnih žalbi, nadalje bi trebali proći kroz edukacije posebno usmjerene na djecu i adolescente, a naravno pružiti i mišljenja i smjernice kako u kojim situacijama postupati.

a. Zakonitost i transparentnost

Uredba uspostavlja jasno određena načela, koja su nužna za obradu ličnih podataka svakog pojedinca. Tako navodi kao jedno od osnovnih načela zakonitost i transparentnost. Za pojedince bi trebalo biti transparentno kako se lični podaci koji se odnose na njih prikupljaju, upotrebljavaju, daju na uvid ili na drugi način obrađuju, kao i do koje mjere se ti lični podaci obrađuju ili će se obrađivati.⁷ Dodatni uslov za zakonitost obrade ličnih podataka jeste, da se isti obrađuju na temelju

5 Smjernica 5/2020 o privoli na temelju Uredbe 2016/679 verzija 1.1, Donesene 4. svibnja 2020., str. 27 dostupne na <https://edpb.europa.eu/>

6 FEDMA je skraćenica za The Federation of European Data and Marketing, zastupa interese podatkovne i marketinške industrije iz cijele Europe u Bruxellesu.

7 op.cit. Uredba 2016/679, Uvodna odredba 39

privole dotičnog ispitanika ili neke druge legitimne osnove, bilo propisane u ovoj Uredbi bilo u drugom pravu Unije ili pravu države članice na koji upućuje ova Uredba.⁸ Dakle da bi obrada ličnih podataka bila zakonita potrebno je da je ispitanik dao privolu, ili je obrada nužna iz razloga izvršenja ugovora u kojem je ispitanik stranka, ili radi poštovanja interesa ispitanika ili je pak nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa.

b. Privola

Uredba u Članku 6. precizno navodi „Obrada je zakonita samo ako i u onoj mjeri u kojoj je ispunjeno jedno od sljedećeg: a) ispitanik je dao privolu za obradu svojih podataka u jednu ili više posebnih svrha (...), ili ako je obrada nužna za izvršavanje ugovora ili poštovanja pravnih obaveza voditelja obrade, obrada je nužna kako bi se zaštitili ključni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe; obrada je nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade; obrada je nužna za potrebe legitimnih interesa voditelja obrade ili treće strane. Tako se da zaključiti da je saglasnost za obradu ličnih podataka potrebna samo tamo gdje zaista ne postoji drugi pravni razlog za voditelja obrade ili ako obrada uključuje rizik za subjekte podataka.⁹ Posebnu pažnju treba skenuti na legitimni interes, koji se objašnjava kao interes na koji se kompanija može pozvati ako bi to za nju ili društvo u cjelini proizvelo pozitivne učinke. Međutim Članak 6. navodi “(...)osim kada su od tih interesa jači interesi ili temeljna prava i slobode ispitanika koji zahtijevaju zaštitu ličnih podataka, osobito ako je ispitanik dijete”. Ovo bi značilo, da legitimni interesi ne opravdavaju odnosno ne mogu biti osnov za zakonitu obradu ličnih podataka djeteta.

Treba naglasiti da ne svaka privola je i valjana privola, što se kao poseban problem javlja upravo kod obrade podataka djece. Davanje pristanka ne smije biti rezultat zastrašivanja, prisile ili pretvaranja u lažne činjenice, takva privola smatra se neslobodnom te tako nevažećom.¹⁰ Jedan od primjera prednje navedenih slučajeva je davanje pristanka u situaciji kada postoji neravnoteža između subjekta podataka i kontrolora, posebno kada je kontrolor javno tijelo ili za ovaj rad bitan slučaj kada je subjekt djeteta. Drugi primjer može biti slučaj kada subjekt podataka nema mogućnost da pristane samo na određene postupke obrade, iako je to u datom slučaju moguće.

Voditelj obrade mora moći dokazati da je ispitanik dao privolu za obradu svojih podataka. Ovo se može dokazati na razne načine a jedan od njih je privola u pisanom obliku. Važno je skrenuti pažnju da upravo zahtjev za privolu mora biti predložen na način da ga se može jasno razlučiti od drugih pitanja, mora biti napisan u razumljivom i lako dostupnom obliku uz upotrebu jasnog i jednostavnog jezika.¹¹ Ovaj dio je posebno važan kod traženja privole od djeteta te tako Uredba navodi smjernice za komunikaciju s djecom. Sve vrste komunikacije upućene djeci moraju biti sročene na jednostavan, lako razumljiv i jasan način, ali istovremeno moraju realno prikazivati stvarne činjenice. Tako na primjer, ako dijete da pristanak na

8 *Ibid.* uvodna odredba br.40

9 Kateřina Tumpachová, Univerzita Karlova, Právnická Fakulta, Právní aspekty aktuálního vývoje ochrany osobních údajů, Rigorózní práce, 2018, str 82.

10 Anna Všecková, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Problematické aspekty ochrany osobních údajů, 2017, str 42.

11 *Ibid.* Članak 7.

postupak a u kojem nije u stanju, s obzirom na njegov mentalni razvoj, procijeniti posljedice davanja pristanka, takav pristanak može biti naknadno nevažeći čak i ako je dijete već prešlo zadanu dobnu granicu.¹²

Uključivanje teksta „nuđenje izravno djetetu” u Članku 8. u kontekstu traženja privole za korištenje određenih interenstskih usluga, označava da je taj Članak predviđen za primjenu na neke, ali ne na sve usluge informacijskog društva. U tom pogledu, ako pružatelj usluge informacijskog društva objasni potencijalnim korisnicima da svoju uslugu nudi samo osobama u dobi od 18 godina ili više i to nije narušeno drugim dokazom (kao što je sadržaj internetske stranice ili marketinških planova), usluga se neće smatrati „ponuđenom izravno djetetu” i Članak 8. neće se primjenjivati¹³. Prednje pomenuti Članak 8. se dakle primjenjuje samo kad su ispunjeni sljedeći uslovi i to, da je obrada povezana s nuđenjem usluga informacijskog društva direktno djetetu te da se obrada temelji na privoli.¹⁴ Informacijsko društvo treba posebno odrediti, obzirom na funkcioniranje članka 8. Uredbe, koji definiše osnovne uslove za zaštitu ličnih podataka djece u slučajevima u kojima se o pruža usluga usmjerena na djecu. Međutim, među odredbama GDPR-a ne nalazimo preciznu definiciju tog pojma. Definicija je data u Direktivi 2015/1535, u kojoj Članak 1 (1) (a) (b) utvrđuje šta se podrazumjeva pod uslugom informacijskog društva: „(...)bilo koja usluga informacijskog društva, tj. svaka usluga koja se obično pruža uz naknadu, na daljinu, elektronskim putem i na individualni zahtjev primaoca usluge.”¹⁵ Direktiva 2015/1535 u svojim aneksima takođe daje primjere usluga koje ne spadaju u usluge informacionog društva. To su usluge kao što su: „medicinski pregledi ili tretmani u medicinskim ordinacijama koja koristi elektroničku opremu i u ličnom prisustvu pacijenta; pregled elektroničkog kataloga u prodavnici u prisustvu kupca; rezervacije karata koristeći računarsku mrežu u turističkoj agenciji i u ličnom prisustvu kupca ili usluge televizijskog emitiranja (uključujući time-lapse video) itd(...)”.¹⁶ Ovdje možemo konstatovati, da se pružanje usluga informacijskog društva primjenjuje na većinu digitalnih usluga. Sporni dio definicije je dio o tome hoće li se usluga pružati za „naknadu”. Tu se preporučuje se da se pomenuti dio tumači šire s obzirom na zaštitu djece, sa tumačenjem koncepta usluga prema evropskom zakonu, odnosno kao usluga koja podržava poslovne subjekte, bez obzira da li se radi o finansijskim koristima.¹⁷ Možemo dakle zaključiti, da u osnovi svaka usluga koja je dio poduzeća zadovoljava gore navedeno definiciju informacijskog društva.

Što se tiče privole djeteta prema Članku 8., ono je ovlašteno samo u svoje ime davati privolu, samo u slučaju da ima najmanje 16 godina. Ako je dijete ispod dobne

12 Klára Havlíčková Mgr., Podoba souhlasu se zpracováním osobních údajů ve světle obecného nařízení o ochraně osobních údajů, Rigorózní práce, Univerzita Karlova Právnická Fakulta, 2019, str 91.

13 op.cit. Smjernice 5/2020 o privoli na temelju Uredbe 2016/679, str. 27

14 Article 29 data protection working party, Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, od 28 November 2017., 17/EN WP259, str. 23

15 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 iz dana 9. 9. 2015. o postupu při poskytování

informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti

16 *Ibid.*

17 Klára Vitovská, Ochrana osobních údajů dětí v kybernetickém prostoru s ohledem na nařízení 2016/679, Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Diplomova prace, 2019, str 21.

granice od 16 godina takva je obrada zakonita samo ako i u mjeri u kojoj je privolu dao ili odobrio nositelj roditeljske odgovornosti nad djetetom.¹⁸ Kao što smo već naveli, države članice mogu u te svrhe zakonom predvidjeti nižu dobnu granicu, ali ne i ispod 13 godina.

Kako sama Uredba navodi u svojoj Uvodnoj tački br. 38, privola nositelja roditeljske odgovornosti ne bi trebala biti nužna u kontekstu preventivnih usluga ili usluga savjetovanja koje su ponuđene direktno djetetu.

c. Pravo na ispravak i pravo na zaborav

Najveća i ujedno najbitnija promjena koja je uvedena Uredbom jeste povećana transparentnost i snažnije pravo pristupa i prenosa podataka, što dovodi do veće kontrole pojedinaca nad podacima. Evropska unija konstantno radi na novim tehnologijama i sistemima, čiji je cilj omogućiti pojedincima da kontroliraju prikupljanje i razmjenu svojih ličnih podataka, te se tako predlaže i usvaja novi pristup kojim su pojedinci vlasnici svojih ličnih podataka.¹⁹ Tako Uredba u svom Članku 16. izričito kaže da ispitanik ima pravo bez nepotrebnog odlaganja ishoditi od voditelja obrade ispravak netačnih ličnih podataka koji se na njega odnose. Uzimajući u obzir svrhe obrade, ispitanik ima takođe pravo dopuniti nepotpune lične podatke, među ostalim i davanjem dodatne izjave. Dalje Uredba u svom Članku 17. navodi da ispitanik ima pravo od voditelja obrade ishoditi brisanje ličnih podataka koji se na njega odnose bez nepotrebnog odgađanja te voditelj obrade ima obavezu obrisati lične podatke bez nepotrebnog odlaganja. Ovo pravo nije absolutno pravo, te je tako uslovljeno povlačenjem privole ili ulaganjem prigovora, dalje ako lični podaci više nisu nužni u odnosu na svrhu za koju su prikupljeni ili su nezakonito obrađeni ili se pak moraju brisati radi poštovanja pravne obaveze iz prava Unije ili prava države članice. Na kraju, za ovaj rad najbitniji uslov za realizaciju prava na brisanje glasi: „Ispitanik ima pravo tražiti brisanje ličnih podataka bez odlaganja ako su lični podaci prikupljeni u vezi s ponudom usluga informacijskog društva djetetu.“²⁰ U ovom slučaju, voditelj obrade treba djelovati bez odlaganja, a općenito gledano, više je vjerovatno da će nadzorna tijela prije intervenirati ako npr. pretraživač odbije prestati uvrštavati poveznice s takvim podacima²¹, odnosno voditelj obrade odbije prestati koristiti podatke stečene na osnovu privole djeteta.

Pravo na zaborav kao i pravo na ispravak je takođe valjano ako se dijete u međuvremenu zakonski počelo smatrati odraslom osobom te se takvi podaci na zahtjev moraju brisati.

4. Zaključak

Djeca su najveći korisnici interneta na globalnom nivou. Internet kao takav pruža mnoge benefite i koristi, i treba biti dostupan svima, međutim treba ga znati koristiti pravilno i u prave svrhe.

¹⁸ op.cit. Uredba 2016/679, Članak 8.

¹⁹ Izvršni sažetak mišljenja Evropskog nadzornika za zaštitu podataka o sustavima upravljanja osobnim podacima, Službeni list Evropske unije C 463/10 od 13.12.2016., tačka 4.

²⁰ op.cit. Uredba 2016/679, Članak 17. stav 1. /f

²¹ Nina Gumzej: EU pravo na zaborav i globalni internet: izvršavanje zahtjeva za uklanjanje poveznica na pretraživačima, Media, Culture and Public Relations, 7, 2016, str. 184.

Odrasli a kamoli djeca često su predmetom zloupotreba i prevara, obzirom da mnogi nisu dovoljno educirani o opasnostima koje vrebaju na internetu. Dosadašnja praksa je pokazala da pružatelji usluga na internetu ne brinu o dobrobiti djece te tako ne ulažu dodatne napore kako bi se osigurao siguran mehanizam zaštite najmlađih korisnika, ili bar provjere privole njihovih staratelja. Društvene mreže predstavljaju realnu i ozbiljnu opasnost za djecu. Roditelji bi trebali igrati ključnu ulogu u zaštiti djece, međutim tu se postavlja pitanje da li su i oni dovoljno educirani da prepoznanju opasnosti i da li postoji povjerenje na relaciji roditelj - dijete.

Mnoge kompanije su napravile zaštitne sisteme, kako bi roditelji imali kontrolu aktivnosti djece na internetu, međutim kako statistički podaci kažu, jako mali broj roditelja koristi ili je uopšte upozant sa ovim opcijama. Kao vrsta jednog takvog sistema zaštite može se smatrati YouTube Kids kanal kreiran posebno samo za djecu, dakle kanal na kojem nema sadržaja koji nije primjeren za njih. Međutim javlja se pitanje koliko djece koristi samo i isključivo ovaj kanal a koliko njih ipak s vremena na vrijeme koristi i klasični YouTube? Još jedan pohvalan primjer iz prakse jeste Google Family Link, gdje uređaj djeteta povežete sa svojim uređajem te tako dijete treba od vas dozvolu za npr. instaliranje novih aplikacija, koliko dugo će biti na kojoj aplikaciji, koliko dugo uopšte može koristiti uređaj isl. Ovdje se takođe postavlja pitanje koliko roditelja je sa ovim dodatkom upoznato i koliko roditelja ga aktivno koristi? Takođe, treba biti svjestan da je djetetu često dostupan i drugi pametni uređaj (od prijatelja isl), preko kojeg može pristupiti neprimjerenom sadržaju ili ostaviti svoje podatke i tako biti predmet zloupotrebe istog. Facebook je najavio uvođenje novog Instagram-a samo za djecu, na što su mnogi roditelji negativno reagirali, poučeni iskustvom TikTok aplikacije, gdje svakodnevno svjedočimo negativnim posljedicama korištenja istog od strane djece. Facebook se u prednje pomenutom slučaju pravda upravo zaštitom interesa djeteta, odnosno navodi kako je svrha ove nove društvene mreže da je koriste samo djeca te da se tako sadržaj prilagodi samo djeci. Međutim istli slučaj je na početku bio i sa TikTok, Snapchatom i mnogim drugim aplikacijama, koje su, kako svjedočimo danas, prerasle okvire dječijih kanala.

Iz dosadašnjeg iskustva nerealno je očekivati da se prilikom kreiranja određene aplikacije postavi zaštita za djecu koja će biti primjenjiva na svu djecu iz svih država i prije svega zaštita koja će se redovno ažurirati, te je tako jedini i pravi način zaštite djece na internetu individualna zaštita, odnosno kvalitetna edukacija od strane škole, roditelja i naposljetku i da država ulaže dodatne napore kako bi promovisala i educirala djecu kako i u koje svrhe koristiti internet te ih upoznala koje to opasnosti vrebaju na istom. Prednje pomenuto se može realizirati kroz razne zabavne načine, reklame, letke, slikovnice, ali i obavezne časove.

Alma Đukić, LL.M.

Ph. D. candidate at Faculty of Law, University “Džemal Bijedić” of Mostar

CHILD CONSENT TO THE PROCESSING OF PERSONAL DATA UNDER THE GENERAL DATA PROTECTION REGULATION (EU) 2016/679

Summary: The author will present the rights of the child related to the processing of personal data, with special reference to the right to consent. This issue has become very important, given that children are the most popular Internet users. Children are given special protection with regard to data processing as they are less aware of the risks and consequences but also of their rights in relation to data processing and as such are more often subject to fraud and abuse. Most online services require the consent of a parent or guardian to process the personal data of the child or the child depending on the age, which is determined by each EU member state between 13 and 16 years of age. The right to consent to the processing of data of a minor, as well as the mechanisms for verifying the same, are of great importance in order to better protect the rights and interests of the minor.

Keywords: General Data Protection Regulation (EU) 2016/679, protection of personal data, processing of personal data, right to consent, minor